

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Etenduskunstide osakond

Teatrikunsti õppekava

Märt Koik

MINU ELU KUNSTIS

Praktiline lõputöö

Lõputöö juhendaja: TaagoTubin, MA

Kaitsmisele lubatud.....

Viljandi 2015

Sisukord

Sissejuhatus	3
Teekonna algus	4
„Inetu!“	6
„Albert“	7
„Lood pildi seest“	8
„Ühe elu mõistatus“	9
„Androgüüni päev“	10
„Keiserlik kokk“	11
„Veel kord armastusest“	12
„Neetud rist“	13
„Sõber number üks“	14
„Kolm paksu“	15
„Märt Koik'i esimene stand-up comedy special“	16
„Adamamängud“	17
„Insener Paaveli armastuse eesõu“	19
„Pööriöö“	20
„1987“	21
„Romeo ja Julia“	22
Kokkuvõte	23
Kasutatud kirjandus	24
Summary.....	25

Sissejuhatus

Lõputöös olen analüüsinud oma lavarolle Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia etenduskunsti osakonna teatrikunsti õppesuunal. Lõputöö on kirjutatud rohkem esseena, kuna minu akadeemiline keelekasutus ei võimaldaks mul oma tundeid ja kogemusi piisavalt adekvaatselt edasi anda.

Lõputöö peatükid käsitlevad olulisi lavastusi, millest olen oma teatrikooli jooksul osa võtnud.

Teekonna algus

Teatrikooli sissesaamine oli mulle šokk. Aga see polnud võrreldav esimese erialatunniga, kus ma sain aru, et tegelikult ei oska ma mitte midagi. Mulle tundus mingil põhjusel, et kooli sissesaamine on juba piisav, et näitleja olla.

Mäletan, et esimene erialatund seisnes selles, et me võtsime tundi kaasa õuna. Esialgu arvasin, et teeme mingisuguse välketüüdi õunaga, kuid tegelikult istusime me musta saali põrandale ringi ja pidime õuna katsuma ja nuusutama, et ergutada oma emotsionaalset mälu. Kalju Komissarov küsis meilt küsimusi: Mis on esimene mõte mis selle lõhnaga meelde tuleb? Mis materjal õuna puudutamisel meenub? Mida see materjal mulle meenutab? Kas mul on olnud elus mõni tähtis sündmus, mis on seotud õunaga?

Kogu see õuna tunnetamine võttis aega ligi pool tundi. Selle aja jooksul suutsin ma väga ära ehmatada, sest minu jaoks tundus kogu see tegevus väga esoteeriline ja mul tekkis hirm, et sellised need neli aastat ongi: mingisugune maas istumine ja õuna silitamine ning siis oma meenutuste jagamine teistega.

Sain oma eksimusest aru, kui järgmisel erialatunnil oma kodus ettevalmistatud etüüde ette näitasime. Esoteeriline õunasilitus oli asendunud võimsa konkreetseusega. Kalju luges kohe ette etüüdide puudused ning lisas juurde, mis aitaks etüüde parandada. Lisaks sellele tegi ta meile selgeks põhitõe, et mitte midagi ei tohi konstateerida, vaid laval peab avastama ja fakte hindama.

Minu esimene etüüd pealkirjaga „Tulen ja kuulen“ sündis kümme minutit enne ettenäitamist. Ma tundsin, et ühte etüüdi pole tarvis tundide viisi läbi harjutada, vaid piisab sellest, mida ma laval teha ja näidata tahan. Läksin lavale ja esitasin etüüdi, milles meest häirib öösel naabri vali muusika. Pärast esitust oli Kalju sõnul puudu vastus küsimusele, kas see juhtub esimest korda. Kui järele mõelda, siis tõepoolest oli see detail etüüdist täielikult puudu. Mängisin üllatust ja pahameelt aga see kõik oli ebamäärane. Paraku sain ma sellest oluliselt hiljem aru, sest pärast ettekandmist olin ma pigem üllatunud ja rahul tõsiasjaga, et etüüd oli põhimõtteliselt kohapeal välja mõeldud. Kui ma hiljem sedasama etüüdi erialaeksami tarvis

taastasin, üritasin küsimusele, kas see juhtub esimest korda, vastata. Praegusel hetkel tunnen, et küsimus ei saanud vastust. Järgnevate üksiketüüdide väljamõtlemisega tegelesin ma järjekindlalt vahetult enne ettenäitamist. Mitte kordagi ei öeldud mulle, et mõni etüüd oleks halb olnud.

Kui ma sain esimese lavakõneülesande, algas minu suur konflikt lavakõnega. Pidin ette valmistama valmi pealkirjaga „Taht“. Mäletan selgelt, et astusin lavale ja ütlesin oma valmi pealkirja, mille peale Kalju Komissarov küsis: „Misasi?“ Ma ütlesin talle valmi pealkirja kokku kolm korda, enne kui ta lõpetas minu häälduse kallal norimise. Esitasin valmi ja siis ütles ta mulle, et kui ma ei suuda valmi pealkirjagi korralikult öelda, pole üldse mõtet valmi ennast esitada. Lisaks selle olevat mu esitus olnud kinni luulerütmis ja mitte miski poleks nagu oluline, puudus tekstis rõhu ja tempoga mäng. Ma olin suhteliselt šokeeritud, kuna alati on minu jutust ideaalselt aru saadud, aga nüüd sain esimese sõna eest vastu vahtimist. Ma tegelesin kodus valmi lugemisega üle tunni aja. Hääldasin iga sõna iseendale ja üritasin leida tempo ja rõhumänge. Järgmisel päeval astusin enesekindlalt lavale ja ütlesin: „Taht“, voolides hoolikalt iga häälikut. Kalju küsis: „No kurat, misasi?“ Ma olin siiralt löödud, kui kogu mu valm sai samasuguse tagasiside nagu eelneval päeval. Kalju soovitas mul valida mõni teine valm ja nii ma tegingi.

Minu probleem lavakõnega süvenes ka pärast valmi vahetamist. Kui me võtsime lavakõneks teksti Peter Brooki raamatust „Tühi ruum“, olevat minu peamine probleem selles, et ma ei suuda teksti esitada kui oma mõtet. Minu peamiseks takistuseks oli teksti mõistmine, mis ei lubanud mul teksti siiralt esitada, aga miski jäi sellegipoolest mind lavakõnes üldiselt häirima. Olen oma erialapäevikusse kirjutanud järgnevalt: „Vaatasin, kuidas Peter Brooki teksti loeti ilmekalt ja teatraalselt. Selline võltskõne ei olnud väga veenev, kuigi seda kiideti.“ Kui ma kolm aastat hiljem noorema kursuse erialaeksamil nende lavakõnet kuulasin, nentisin endiselt sama asja. Lavakõne on minu jaoks ebameeldiv ja ebasiiras vorm. Olen kirjutanud oma erialapäevikus, et lavakõne puhul tegeletakse isikliku kõnelemisstiili aeglase väljajuurimisega ning alles jääb vaid näitleja tämber. Nelja aasta jooksul olen täheldanud mitmeid kordi, et kui mu kursusekaaslased esitavad publikule mingisugust teksti (luule, valm vms) ilma rollita, on mul neid ebameeldiv kuulata, kuna ma ei tunne esituses ära nende isikupära, isikupära, mida nende kõnest esimesel kahel aastal meeleheitlikult välja üritati pigistada.

„Inetu!“

Olin koolis käinud umbes kuu aega, kui mu kursus pandi fakti ette, et võtame koos vanema kursusega osa muusikalist „Inetu!“, mille lavastajaks oli Kalju Komissarov. Alguses tundus see väga hirmutavana, sest teatrikool ise polnud justkui peale hakanudki, aga juba lükatakse meid lavale. Peamine katsumus oli laulmine, mida ma kooli alguses ei osanud absoluutselt. Ma kartsin oma esimest lauluproovi väga ja see tähendas omakorda seda, et kui ma lauluõpetaja Peeter Konovalovile laulma hakkasin, siis ma lihtsalt kähisesin väriseva häälega. Lauluproovi lõpus pidasin ma juba viisi ja ei suutnud seda ka ise ära imestada, et ma reaalselt laulda oskan.

Lavastus sündis suuremas osas nõnda, et Kalju lavastas tekstiga stseene ning Ugala teatri liikumisjuht Oleg Titov lavastas massistseene ning oli tantsude koreograaf. Kuna minu roll hõlmas endas ainult stseenides laulmist ja tantsimist, oli minu ainus lavastaja Oleg Titov. Vanem kursus mängis peamiselt tekstiga rolle ning nendega tegeles Kalju.

Kava kohaselt oli mu roll „part/hani“, kuigi ma mängisin ka kassi. Karakteripsühholoogia eksisteeris ainult pardil, kes elas talus, kus Inetu sündis. Teised tegelased, keda ma mängisin, olid üles ehitatud sobivatele näoilmetele ja tantsude koreograafiale. Kuna part tantsis ainult etenduse alguses, oli tal ruumi ja aega laval ringi liikuda ning natukene elada. Ma üritasin mängida ühepoolset armastust talu kõige kenama linnu Grace'i poole, mis minu silmis tundus hea ülesanne olevat. Püüdsin igal hetkel Grace'i vaadata ja talle pilguga märku anda, mida ma tunnen.

„Albert“

Minu esimene suurem roll teatrikoolis oli Jaanika Tammaru lavastajatöös „Albert“, kus ma mängisin abielumeest, kes elab välja oma viha, pekstes inimesesarnast olendit nimega Albert. Minu roll oli lihtne: olla agressiivne ja ähvardav. Probleeme ei esinenud, kuna tundsin ennast igal hetkel väga mugavalt ja huvi lavavõitluse vastu oli motiveeriv. Tahtsin, et kõik, mis laval toimuks, oleks üdini usutav. Õppejõudude tagasiside lavastusele oli suunatud lavastajale. Näitlejate töö jäi põhimõtteliselt kommentaarideta. Tunnen, et mul oli laval väga hea enesetunne, ning ise jäin oma esitusega rahule. Karakteripsühholoogia baseerus väga isiklikul tasandil.

„Lood pildi seest“

Ma ei osanud ette kujutada, milline näeb välja ühe lasteetenduse prooviprotsess. Kujutasin ette midagi naiivset ja lihtsat, kuid proovide intensiivsus üllatas mind positiivselt. Võrreldes lavastustega, mis on mõeldud vanemale vaatajale, puuduvad suured erinevused. Tekst on küll lihtsam, aga seda enam rõhutatakse visuaalset poolt ja toretsevat vormi. Minu peamine roll oli Karl Ivanovitš Šušterling, kes oli kahe peaga jahimees, kes tahtis jänkut maha lasta (teist pead mängis kursusekaaslane Kristo Veinberg). Karakteripsühholoogia puudus. Kõikide etenduste vältel keskendusin tehnilisele poolele: teha käreid häält, liikuda Kristoga sünkroonis, vaadata lastele silma ja reageerida hästi suurelt. Üldiselt tunnen, et lasteetenduse puhul ongi kõige olulisem olla pigem tehniliselt huvitav kui psühholoogiliselt huvitav, kuna lapsed justkui „armastavad“ silmadega ja ei mõtle sellele, mida tegelane tunda võib.

„Ühe elu mõistatus“

Minu kursusekaaslase Birgit Landbergi lavastus, mis põhines Tuglase novellil, oli pikka aega mu lemmiklavastus, milles osalenud olin. Peamine põhjus, miks nii tundsin, oli see, et esimest korda teatrikooli jooksul ütles lavastaja, et ta tahab, et kogu lavastus oleks nii naturaalne kui võimalik: ei mingit lavakõnet, ei mingeid lavalise misanstseeni reegleid. Kõik pidi olema kammerlik ja intiimne, et publik tunneks, et nad justkui kuulavad teiste juttu pealt. Mulle tohutult meeldis sellises õhkkonnas töötada ja iga etendus oli väga meeldiv kogemus, kuna tundsin, et olen publikuga justkui samal tasemel. Mu karakter oli peategelase skeptiline ja negatiivne pool. Peamine väljakutse oli kõnelemine ühes energias, kuna lavapartnerid olid kõik üks ja seesama inimene. Ma tunnen, et see lavastus aitas mul ennast laval leida. Sellest lavastusest peale tahan laval mõjuda nii naturaalsena kui võimalik, vältides lavakõnelist liialdust ja lavalist liikumist, mida tehakse liikumise enda pärast. Tunnen kogu südamest, et sain rolliga suurepäraselt hakkama.

„Androgüüni päev“

Esimene lavatus, milles ma sain rolli oma füüsilise väljenduse tõttu, oli Kaija Maarit Kalveti „Androgüüni päev“. Kuna lavalise plastika õppejõud Hellar Bergmann kiitis mind väga minu ahvioletüüdi pärast, tahtis Kaija, et ma mängiks tema lavastuses peamiselt ahvi (lisaks luuletajale, antiloobile ja hülgele). Esialgu mõjus see justkui ebameeldiv üllatus, sest et mind võeti lavale lihtsalt looma mängima, aga sain hiljem siiski aru, et mind valiti ikkagi minu tugeva esituse pärast, mitte et ma laval lolli mängiks. Ahvi füüsiline väljendus oli primaarne, häälekasutus oli minimaalne, kuid see-eest väga vali. Õppisin, et füüsiline eneseväljendus on mu tugevaim külge laval. Õppisin oma keha rohkem usaldama, aga samas tunnen, et kohati lasen oma füüsilisel laval liialt domineerida, üritades ebamugavates olukordades pigem kehaga mängida kui lihtsalt paigal seista.

„Keiserlik kokk“

Jaanika Tammaru lavastus „Keiserlik kokk“ oli rutuga tehtud lavastus, kus lavakujundus oli tugevam kui kõik muu. Kuna lavastusperiood oli teiste proovide tõttu väga lühike, jäi nii minu kui ka teiste näitlejate töö laval üsna skemaatiliseks. See oli aga väga oluline kogemus, kuna sain publikuga saalis tunda ebamugavust ja ebakindlust laval. Tegelesin laval konkreetselt märksõnade ootamisega, et siis enda tegevusega alustada. Mängisin salapolitseinikku, kelle karakter jäi mulle lõpuni välja suhteliselt arusaamatuks. Ma ei saanud aru, kes ta on ja miks ta üldse laval olema peab. Seda võib nimetada minupoolseks töö tegemata jätmiseks, aga samaaegselt võib süüdistada ka täielikku ajanappust. Lisaks sellele tundsin ma isiklikul tasandil, et lavastuse tekst oli ülimalt nõrk, ning pühendasin end rohkem Birgit Landbergi „Ühe elu mõistatuse“ ja Kaija Maarit Kalveti „Androgüüni päeva“ tekstidele, mis olid minu jaoks selgemad ja huvitavamad. Kuna proovid leidsid aset ühel ja samal perioodil, oli raske kõigile kolmele võrdselt pühenduda.

„Veel kord armastusest“

Ma ootasin suure huviga akrobaatilist lavastust „Veel kord armastusest“, sest lootsin jälle oma füüsilisi väljendusvahendeid saajaprotsendiliselt ära kasutada. Kui meie välisõppejõud Vladimir Granov proovidega alustas, kartsin keelebarjääri pärast, aga saime üksteisest hästi aru, kasutades käsi, jalgu ja inglise keelt. Soolokava ettevalmistus hõlmas minuga vaid ühte proovi, sest Vladimir ütles, et olen piisavalt võimekas, et sellega üksinda hakkama saada. Kuna lavastuses puudus igasugune kõne, sain keskenduda vaid sellele, mida ma laval teen ja kuidas ma välja näen. Mäletan, et pärast ühte etendust läksin ma poodi ning mu juurde astus võhivõõras naisterahvas, kes tänas mind mu rolli eest, kuna ma olin väga armas ja siiras. See on nelja kooliaasta jooksul üks tähtsamaid tagasisidesid, mida saanud olen. Lihtnimese kiitus on liigutavam kui mõne teatrikooli õppejõu oma, sest õppejõud otsivad vigu ja puudusi. Ma olin laval ja tahtsin mõjuda siiralt ning see õnnestus. See ongi tähtis.

„Neetud rist“

Kalju Komissarovi ja minu kursuse lavastajate koostööl valminud „Neetud rist“ on tagasivaatena kõigi silmis lavastus, mida tahetakse unustada. Mis aga puudutab minu isiklikku kogemust selle lavastusega, pean tõdema, et tegu oli väga olulise kogemusega just seetõttu, et lootsin saada kogemust töötada Kalju Komissarovi kui lavastajaga. Kuna „Inetu!“ puhul tegeles Kalju pigem nendega, kes laval midagi rääkisid, jäin mina kõrvale. „Neetud risti“ prooviperioodi alguseks olid minu ja Kalju suhted juba üsna halvas seisus ning ma lootsin, et see paraneb. Terve prooviperioodi jooksul ei öelnud Kalju mulle aga sõnagi. Ma ei tea siiani, kas see tulenes sellest, et ta oli minu esitustega rahul või oli ta mingil põhjusel minuga rääkimisest loobunud. See olukord tekitas minus aga teatud lukustustunde, sest ka positiivne tagasiside on minu jaoks oluline. Ma tahan teada, kas olen õigel teel, et saaksin tegeleda enda täiustamisega, vastasel juhul jään ühte skeemi totaalselt kinni. Tundsin, et see segas mind terve prooviperioodi ja ka etenduste vältel.

Mängisin nii Rosencrantzi kui ka Guildensterni, sest meie lavastuse kontseptsiooni kohaselt oli tegu ühe ja sama inimesega, keda mängisid kokku kolm erinevat näitlejat. Sisemaailma poolest tundsin, et karakterid olid väga erinevad. Rosencrantz oli veidike lihtsameelne ja muretu ning ta leppis kummaliste asjadega, mis talle elus ette tulid. Guildenstern seevastu oli aga väga mõtlik ja kalkuleeriv mees, kes seadis isegi oma õnne kahtluse alla. Oma viimases stseenis oli mul ülesandeks olla laval nende kahe mehe seguna. Mängida neid kolme karakterit oli tegelikult põnev ning leidsin sealt endale piisava väljakutse. Siiski usun, et oleksin võinud olla oma lavaliste pakkumistega oluliselt julgem.

„Sõber number üks“

Kaija Maarit Klaveti lastelavastus „Sõber number üks“ oli minu jaoks hea väljakutse, kuna mängisin väga kandvat rolli. Olin kassipoeg Mirri, kes otsustas uisapäisa metsas elama hakata ja endale metsloomadest sõpru saada. Väljakutse esines selles, et pidin keskendumisele kassi mängimisele, karakteri psühholoogiale ja füüsilisele eneseväljendusele, mida lastelavastuste puhul pean ülimalt oluliseks.

Prooviperiood oli tegelikult üsna raske, kuna Kaija Maarit sulgus protsessi käigus isiklikel põhjustel endasse ja oli lavastajana väga allaandev. Tänu sellele tekkis proovide suhtes väike vastumeelsus, kuna kui lavastaja ütleb trupile, et eks teie tea ju paremini, mõjub see väga solvavana. Mulle ei meeldi hambad ristas loominguuga tegeleda. Kokkuvõttes oli iga proov just tänu sellistele seikadele tohutult väsitav.

Lavastus oli aga puhas õnnestumine. Lastele meeldis see väga ja pärast esietendust kutsuti meid selle tükiga ka erinevatesse kohtadesse esinema. Eredaim mälestus seoses selle lavastusega on stseen, kus ma pidin onu Meteoroloogi (Karl Edgar Tammi) veenma, et ta mind endale võtaks. Kujutasin silme ees ette kassipoega, kes naudib sügamist, ning proovisin seda nägu ka ise teha. Publikus ütles üks laps selle peale: „Nii armas!“ See tõestas minu jaoks lõplikult seda, mida Kalju oli meile korduvalt öelnud: „Seda mida näeb näitleja, seda näeb ka publik.“ Minu loodud kujutluspilt võimaldas lastel näha kassipoega.

Paraku oli iga etendus minu jaoks väga ebakindel. Mingil põhjusel ei suutnud ma end kunagi täielikult mentaalselt kohale tuua. Ma ei ole kindel, kas see tulenes prooviperioodi pingetest või millestki muust, aga mingisugune segav faktor häiris mind igal etendusel.

„Kolm paksu“

Jaanika Tammaru lastelavastus „Kolm paksu“ oli oma kontseptsiooni põhjal minu jaoks väga huvitav. Idee seisnes selles, et näitlejad ei lahku lavalt, vaid liiguvad foonile, seljaga publikusse ja toetavad stseene neid helindades. Rollilahendused olid väga ekspressiivsed ja ülemängitud. Taaskord keskendusin füüsilisele eneseväljendusele suurema rõhuga, eriti kuna kontseptsioon seda niivõrd hästi toetas.

Ma mängisin lavastuses ühte paksu ja nende väepealikku Bonaventurat. Paksuna keskendusin ma kärele häälele, küürus seljale ja koledale näoilmele. Bonaventurat mõtestasin enda jaoks kui hästi pikka meest, kes liigub lenneldes ja on oma kõnes veidike soomlase moodi. Lootsin, et karakter mõjuks naljakana ning see mul ka õnnestus. Paksu rolli puhul seadsin enda eesmärgiks mängida karakter selliseks, keda publik armastaks mitte sallida. Tulemus oli publikuti erinev, näiteks ühe etenduse lõpus olid lapsed kurvad, et paksud heade poolt alistatud said.

„Märt Koik'i esimene stand-up comedy special“

Teatrikooli kolmanda aasta üks ülesannetest oli luua monolavastus. Kuna ma olin juba kaks aastat veetnud teatrikoolis erinevaid rolle mängides, leidsin, et lihtsa monolavastuse loomine oleks vormitäide. Ma soovisin väljakutset ning minu esmane idee oli teha lavastus nukuga. Tahtsin teksti ise kirjutada, mis omakorda viis mu mõtted *stand-up*-komöödia poole, sest teatavasti kirjutavad *stand-up*-koomikud oma teksti ise. Mõned nädalad kaalusin võimalust, et ehitan oma *stand-up*-sõu üles kahele tegelasele, kellest üks oleks nukk. Loobusin sellest ideest, kuna leidsin, et see oleks liiga teatraalne lahendus. Ma tahtsin ennast rohkem proovile panna ning täielikult kaotada neljanda seinä ning olla publikuga samal tasemel ja ühes reaalsuses. Nõnda loobusin täielikult nukust ja mistahes keerukatest tehnilistest võimalustest. Ütlesin oma valgustajale, et mulle piisab punktvalgusest ning vastavalt klassikalisele *stand-up*-komöödia ülesehitusele kasutasin laval mikrofoni. Minu toleaeagne õppejõud Jaanika Juhanson ütles, et mikrofoni kasutus peab olema põhjendatud. Minu põhjendus oli lihtne – see on *stand-up*-komöödia.

Koomik on laval tema ise. Ei mingit rolli, ei mingisugust raudkindlat struktuurilist ülesehitust. Lihtsalt mina, esineja, kes on absoluutselt publiku meelevaldas. Teksti ma endale ette ei kirjutanud, vaid jälgisin ja kuulasin inimesi, et saaks värvikamaid seiku publikule edasi rääkida neid koomiliselt utreerides. Kui lavastuse puhul lähen näitlejana lavale, siis tean, mis mind ees ootab. Süsteem, mis koosneb kindlate tegevuste jadast ning tekstilõikudest. Koomikuna tean vaid üht – pean laval nalja tegema. See teadmatus oligi väljakutse, mida ma oodanud olin.

Ma olin lavale minnes väga närviline, aga pärast esimest nalja kuulsin publiku naeru ja suutsin lõõgastuda ning publikut ka edukalt edasi naerutada. Kui sõu lõppes, oli aplaus väga tugev ja saalist väljudes tulid inimesed mind isiklikult tänama. Paremat tagasisidet ei ole minu jaoks olemaski. Lõppkokkuvõttes olen ääretult õnnelik, et mul lubati ennast läbi *stand-up*-komöödia väljendada, sest tegu ei ole otseselt teatrižanriga.

„Aadamängud“

Pean tunnistama, et mulle ei meeldi osalusteater. Kui käisin vaatamas Von Krahli etendust „12 Karamazovit“ võeti publiku seast inimesi lauda istuma ja üritati nendega dialoogi astuda. See mõjub minu jaoks alati tohutu võõristusefektina, sest enamjaolt on inimesed kinniselt ja üritavad olukorrast võimalikult lihtsalt pääseda, kas realselt lavalt põgenedes või lihtsalt vaikuses istudes ja lootes, et olukord möödub võimalikult kiiresti. Ise sellises olukorras olles, tabab mind alati küsimus, et kui palju ma võin sellisesse süsteemi panustada. Ma ei tahaks etendust ära rikkuda ning ei oska seetõttu otsustada, kui palju ma rääkida või liigutada tohin. Ning sedapuhku on ka minu võõristusefekt võimsam, kuna ma ei suuda enam etenduse sisule täielikult keskenduda, kuna mõtlen, kas käitusin laval olles õigesti.

Kui Birgit Landberg tutvustas oma lavastuse kontseptsiooni, olin ma sisemiselt väga segaduses, kuna mul puudus igasugune kogemus osalusteatri näitlejana kaasa lüüa. Kuna minu suhtumine osalusteatri suhteliselt negatiivne, kaalusin isegi rollist äraütlemist, aga sügavamalt järele mõeldes, sain aru, et tegu on järjekordse väljakutsega ning kooli eesmärk ongi ennast proovile panna. Oma kahtlustest ma lavastajale ega kaasnäitlejatele ei rääkinud.

Prooviprotsess oli hämmastavalt meeldiv ja õpetlik. Kuna lavastus rääkis seitsmest surmapatust, palus lavastaja igal näitlejal kirjutada ühest patust oma isiklik nägemus. Väga huvitav oli kuulata oma kolleegide arvamusi ning nendega antud teemal arutleda. Proovid olid enamjaolt teoreetilised, kuna me ei viibinud enam proovide ajal etenduskohas.

Minu ülesandeks sai kujutada kadedust. Birgit usaldas väga minu improvisatsioonioskust ning oma esimese praktilise proovi tegin seeläbi alles etenduskohas abiks vaid lavastaja tagasihoidlikud soovitusel.

Erinevalt teistest pattudest, oli minu esitus väga ruumikeskne, mistõttu olid kolm erinevat etendusk kohta minu jaoks kardinaalselt erinevad. Genialistide klubis oli mu tuba nii pisike, et mahtusin sinna vaid üksinda ning minu toa riulitel oli ligi sada klapptooli. Publik avas ukse ja minu ülesanne oli neid süüdistada meeleus ahnuses ja neid kritiseerida, et mõjuda väga ahnena. Peamine juhtiv jõud olid klapptoolid. Mu uksele oli silt „Küsige tooli“ ning ma ei

tahtnud neid kellelegi anda, öeldes, et need on minu toolid ja et need on katki. Kui etendus toimus Ugala keldriruumides, oli minu tuba seevastu üüratult suur ja täis erinevat mööblit, mistõttu võtsin peamiseks sihtmärgiks inimeste riietuse ja selle, kuidas nad ruumi vaatlesid. Heitsin neile ette, et nad nii musta kohta nii ilusate riietega tulid, ja süüdistasin neid varguse planeerimises, kuna pidasin neid meeletult ahneteks. Komas etenduskoht oli Patarei vangla, kus mu ruum oli põhimõtteliselt tühi. Sedapuhku keskendusin taaskord inimeste riietusele, väites, et nad tulid ainult oma ilusaid riideid näitama ning ütlesin, et nendesugused ahned sead on juba minu ruumi tühjaks tassinud.

Olin oma karakteriga väga rahul, sest sain teda proovile panna mitmes erinevas keskkonnas ning natukene väljendada ka seda, mida ma võib-olla ka tegelikult öelda oleks soovinud. Mis puudutab lavastust „Adamamängud“ kui osalusteatrit, siis pean tunnustama, et see kogemus meeldis mulle väga. Tunnen, et mulle meeldib osalusteatrit ise teha, mitte sinna kogemata sattuda, kuna sellisel juhul on minu käes võim.

„Insener Paaveli armastuse eesõu“

Lastelavastuse „Sõber number üks“ kogemuse põhjal teadsin, et „Insener Paaveli armastuse eesõu“ tuleb keeruline, sest lavastaja Kaija Maarit Kalvet võib taaskord endasse sulguda ja prooviperioodi keeruliseks muuta, mistõttu läksin juba esimesse proovi teatava eelhäälestusega. Lavastuse idee oli olla rändav lugu Tartu botaanikaaias. Lavastuses mängisin ma Siimu, kes tegelikult oli Surm.

Minu kartused proovide osas osutusid tõeks, kui Kaijat tabas prooviperioodi keskel raske depressioon, mis proovide produktiivsust tohutult pärssis. Inimesena sain aru, et see on olukord, kus ma pean inimesele kaasa tundma ja talle vaid head soovima, aga samaaegselt tundus kogu proovides käimine ajaraiskamisena, sest tihtipeale ütles lavastaja lihtsalt „Mida mina ikka tean.“ ja seejärel oli lihtsalt wait ja ei andnud mitte mingisugust tagasisidet. Sellised olukorrad ajasid mind tõsiselt endast välja ja mul puudus igasugune soov selles projektis osaleda. Kui lavastus valmis sai ja viimane etendus lõppenud oli, olin meeletult õnnelik, et see osa minu elust läbi sai.

Lavastus sisaldas lisaks õpitud tekstile ka improvisatsiooni. Publik jagati gruppideks ning pidin nendega läbi botaanikaaias kõndima nendega samaaegselt rääkides. Jutt polnud ette kirjutatud ning teema kujunes jalutuskäigu ajal ise. Samuti oli lavastuses ka akrobaatiline tantsunumber, mis mind koos kuuma ilma ja kostüümiga kuumarabandusele üsna lähedale viis.

Üldiselt võin öelda, et lavastus lubas mul mõneti lõdvestuda. Karakteri puhul lähtusin väga iseendast ja lasin publikul ka botaanikaaeda vaadelda. Leian, et kõigest hoolimata oli tegu väga õnnestunud lavastusega.

„Pööriöö“

Jaanika Tammaru diplomilavastus „Pööriöö“ on koolitöödest minu absoluutne lemmik. Sisseastumiseksamitel küsis Kalju Komissarov mu käest, et keda ma tahaksin kunagi laval mängida, millele ma vastasin, et hullu. Sellele järgnes monoloog sellest, kuidas hullud on õnnetud inimesed ja et tegu on kummalise sooviga. Süüdistan siinkohal absoluutselt oma tolleaegset puudulikku sõnakasutust, sest pidasin silmas pigem lihtsameelset inimest. Jaanika tuli mu soovile vastu ja tahtis, et ma mängiks tema lavastuses lihtsameelset tegelast nimega Hyyp.

Nägin selles rollis samaaegselt nii soovi täitumist kui ka head väljakutset. Leian, et tegu on väga müstilise karakteriga, sest ühes proovis ta justkui tekkis eikuskilt ning jäi ja arenes. Väga oluliseks jäid mõned füüsilised nüansid, näiteks sõrmede suhu pistmine, lai naeratus ja alahuule hammustamine. Samuti kõneles Hyyp ninahäälega ja kordas palju oma sõnu. Enda jaoks mõtestasin Hyypi kui tegelast, kes on üdini heatahtlik, kuid võib vajadusel kellelegi ka pahateo eest kätte maksta, kuigi lavastuses puudub täielikult kättemaksmise liin. Usun, et tegu on praegusel hetkel minu parima rollisooritusega.

„1987“

Ivar Põllu lavastus „1987“ oli minu jaoks väga meeldiv kogemus, kuna tegu oli täielikult füüsiliste väljendusvahendite kasutamisega. Kogu trupp kandis laval gaasimaske ja tekstiline osa puudus.

Minu karakteriks oli joodik, kellel oli ühepoolne armastus oma töökaaslase vastu. Tegelane sündis proovis, kus ma proovisin gaasimaskiga purjus inimest mängida. Sealt edasi läksin igasse stseeni tuigerdades ning Ivar ütles, et see võikski nõnda jääda. Purjus inimese mängimine ei olnud väga keeruline, sest mask võimaldas mul ühe silma kinni panna ja teise silma pisut kõõrdi ajada, mis aitas mul tasakaalukeskuse pisut segi lüüa ning tuikuma panna. Seda veidikene utreerides sain kätte piisavalt suure tuikumise, mida ma pärast juba ilma silmi kõõritamata saavutada oskasin. Mis puudutab ühepoolset armastust, siis ma olen kindel, et see on tegevusliin, mida publik tegelikult ei näinud, aga oli sellest hoolimata mulle väga oluline, sest see põhjendas minu tegevust laval.

„Romeo ja Julia“

Lavastusperiood Ingomar Vihmariga on olnud mulle teatrikooli ajal kõige tähtsam kogemus, sest see on mind muutnud nii näitleja kui ka inimesena. Lavastuse „Romeo ja Julia“ proovides ajab Ingomar taga seda, et kõik näitlejad oleksid laval täielikult lõõgastunud ja teeksid seda, mida nad teha tahavad. Minu jaoks on see tohutu väljakutse ja muutus, sest pean vabanema oma füüsilisest mootorist, et ma ei teeks laval midagi lihtsalt tegemise pärast. Ma olen nelja aasta jooksul saanud aru sellest, et laval olles on minu primaarne süsteem füüsiline eneseväljendus. Ingomar aga tahab, et ma laseks oma tunnetel ennast liigutada ning see on minu jaoks täiesti uus maailm, mis õpetab mulle seda, kui erinevad on näitlejate suunad oma tööle.

Minu roll „Romeos ja Julias“ on Romeo või Tybalt. Mõlemate puhul käitun ühtmoodi: lähen lavale ja vaatan, mis juhtub. Ütlen oma teksti sellise tooni ja tempoga nagu mulle see parajasti õigena tundub. Valesid lahendusi ei eksisteeri. Seeläbi on ka karakter põhimõtteliselt mina ise selles olukorras, mis on tegelikult sellise suure lavastuse puhul minu jaoks midagi täiesti uut.

Inimesena olen tänu Ingomarile muutunud avatumaks, sest olen temalt õppinud seda, et endas hoitud emotsioonid võivad meid seesmiselt lõhkuma hakata. Kui ma midagi öelda tahan, siis ma teen seda, ning üritan teisi kuulata ja neid mõista. Ingomar on mulle andnud kolme kuuga rohkem kui Kalju kahe aastaga. Ma ei süüdistata siinkohal mitte kedagi, sest tean, et mina ja Kalju lihtsalt ei sobi ühes ruumis kunsti looma.

Kokkuvõte

Olen nelja aasta jooksul õppinud näitlejana, et iga lavastaja läheneb materjalile erinevalt. Lisaks sellele olen õppinud põhitõena seda, et lava on koht, kus peab asju avastama ja miski pole iseenesestmõistetav. Sain aru, et minu tugevaim pool oli pea neli aastat karakterile lähenemine läbi nende füüsilise liikumise, kuid Ingomar Vihmari lavastus „Romeo ja Julia“ näitab mulle, kuidas võib täielikult usaldada ka oma sisetunnet ja vältida liikumist liikumise enda pärast.

Inimesena olen muutunud tolerantsemaks ja tegelen rohkem analüüsimisega, sest et elu on nagu teater, kus mitte miski ei ole iseenesestmõistetav.

Kasutatud kirjandus

Koik, Märt 2011–2015. *Erialapäevik*

Summary

This paper titled „My life in art“ is a essay that analyzes the most important roles as an actor in plays that I took part of during my four years in theatre school. In every chapter I focus on one play and try to explain how and what I felt during the production. In conclusion I explain the most important thing I learned was the need for fact assessment onstage and that I mostly use body-language for my onstage characters to come alive.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ Märt Koik _____

(*autori nimi*)

(sünnikuupäev: _____ 08.10.1990 _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

“Minu elu kunstis“ _____,

(*lõputööpealkiri*)

mille juhendaja on _____ Taago Tubin _____,

(*juhendaja nimi*)

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, 24.05.2015